

Nuwe stemme 6.

Bibi Slippers en Charl-Pierre Naudé (samenstellers). Kaapstad: Tafelberg, 2017. 176 pp. ISBN 9780624082644.

DOI: [dx.doi.org/10.17159/2309-9070/tvl.v.55i1.4373](https://doi.org/10.17159/2309-9070/tvl.v.55i1.4373)

De bloemlezing *Nuwe stemme* mag na zes verzamelingen, waarvan de pilootaflevering in 1997 is samengesteld, worden beschouwd als een instituut in de Afrikaanse literatuur. Elke jaargang presenteert een selectie van contemporaine poëzie die niet eerder in boekvorm is verschenen. Het dichtwerk van nog niet met een bundel gedebuteerde schrijvers wordt in een polyfone compilatie voor het eerst op het openbare forum aangeboden. Naar het oordeel van de samenstellers zijn

de teksten van vooralsnog niet bekende schrijvers voldoende interessant om aan een breder publiek te presenteren. *Nuwe stemme 6* brengt de literaire productie van in totaal eenentwintig auteurs voor het voetlicht, waarvan medesamensteller Bibi Slippers in het voorwoord stelt dat ze “nuut [is] soos ‘n nuwe kind by die skool”. Tijdens Tuin van Digtters in Wellington, in september 2017, maakte ik als binnenwaartse buitenstaander kennis met een aantal van deze dichtersstemmen. In het programma is door samenstellers Slippers en de dichter-filosoof Charl-Pierre Naudé ruim aandacht besteed aan de bloemlezing. Méér dan tien schrijvers lazen teksten voor en vierden op die manier op de publieke tribune hun voordrachtdebuut. Audiovisuele opnamen zijn beschikbaar op de Zuid-Afrikaanse weblog LitNet. Een beschouwing van de binnenwaartse buitenstaander start bij wat hem vertrouwd is.

Bijna twee decennia geleden, in 1999, verscheen de vuistdikke bloemlezing *De Afrikaanse poëzie in duizend en enige gedichten*. Gerrit Komrij grasduinde daarvoor in de poëzieproductie van een eeuw in het Afrikaans. Het boek diept voor Nederlandstalige lezers parels op uit de Afrikaanse dichtkunst in Zuid-Afrika. De anthologiebundel was voor menig lezer een introductie in het werk van vele schrijvers wier naam mij totaal onbekend was. Hun poëzie is niet vertaald, laat staan dat uitgaven beschikbaar zijn in het Nederlandse taalgebied. Niettegenstaande veel aan te merken is op Komrij's eigengereide en sterk poëticaal bepaalde keuzes biedt het boek een interessante

staalkaart van een eeuw Afrikaanstalige dichtkunst.

Begin juli 2017 publiceerde PEN Afrikaans een lucratieve oproep. Aanleiding was de oprichting van een eigen Vertaalfonds. Bij gebrek aan letterenfonds voor de Afrikaanse literatuur neemt PEN het voortouw om bij te dragen tot “de internationale doorbraak” van schrijvers. Buitenlandse uitgeverijen met belangstelling voor werk van Zuid-Afrikaanse schrijvers kunnen voortaan een beroep doen op betoelaging. Het initiatief moet bijdragen tot een ruimere verspreiding van literair werk in het Afrikaans in andere taal- en cultuurgebieden. Daaraan bestaat nood, zoals de volgende kleine steekproef aantoont.

Canonieke contemporaine stemmen in de Afrikaanse poëzie, onder wie Breyten Breytenbach, Antjie Krog, Wilma Stockenström en Marlene van Niekerk, hebben naast bijvoorbeeld Ingrid Jonker en Elisabeth Eybers al langer een publiek in de Lage Landen. Hun werk wordt vertaald in het Nederlands en het is ook in andere cultuurgebieden beschikbaar. Sinds Komrij's anthologie, pakweg de voorbije twee decennia, manifesteert zich in het Afrikaans een bont gezelschap van “nuwe stemme” die aanspraak maken op belangstelling en waardering buiten het eigen taalgebied. Naast vele anderen zijn Andries Bezuidenhout, Gilbert Gibson, Ronelda Kamfer, Danie Marais, Loftus Marais, Charl-Pierre Naudé, Johan Myburg, Pieter Odendaal en de in Kaaps Afrikaans schrijvende Nathan Trantraal markante stemmen in de hedendaagse Afrikaanse poëzie. Vorig jaar publiceerde

Bibi Slippers haar in Zuid-Afrika zeer opgemerkte debuutbundel *Fotostaat-masjien*. De lijst met verrassend nieuwe geluiden in het Afrikaans breidt elke dag uit. Misschien op Naudé en Kamfer na is van deze op jonge en latere leeftijd debuterende schrijvers vooralsnog geen gedicht vertaald, ook niet in het Nederlands. De podiumpoëzie, met rap en hiphop van overwegend maar niet uitsluitend “bruin skrywers”, floreert als nooit tevoren in het Afrikaans en in alle variëteiten van de standaardtaal. Nogal wat vermelde namen duiken voor het eerst op in de reeks *Nuwe stemme*. De anthologiereeks, uitgegeven door Tafelberg, presenteert een plejade van in het Afrikaans schrijvende dichters van wie zoals gezegd nog geen debuutbundel is uitgegeven. Zij vertegenwoordigen met hun bonte gezelschap nieuwe geluiden in Afrikaans. In totaal zijn tot op heden zes afleveringen van *Nuwe stemme* op de markt gebracht. Gezaghebbende academici en toonaangevende dichters maken steevast de selectie en laten de bloemlezing voorafgaan door een korte verantwoording waarin uitgangspunten en poëticaal gemotiveerde selectieprincipes worden geëxpliciteerd. De meest recente afleveringen zijn samengesteld door Antjie Krog en Alfred Schaffer (2005), Ronel de Goede en Danie Marais (2010) en Heilna du Plooy en Loftus Marais (2013). En nu is er dus deel zes, twintig jaar na de eersteling.

Recent is dichtwerk van Breyten Breytenbach (*De zingende hand*) en Antjie Krog (*Medeweten*) in het fonds van Podium (Amsterdam) verschenen. Mogelijk in

het najaar van 2018 verschijnt de vertaling van *Kaar* door Marlene van Niekerk. *Hammie*, de derde bundel van Ronelda Kamfer, in een vertaling van Alfred Schaffer is pas uitgebracht. De aanwezigheid van met name (Zuid-)Afrikaanse schrijvers in het Nederlands berust niet op toeval. Het succes van André Brink, S.J. Naudé (*Het vogelalfabet!*), Francois Smith, Etienne van Heerden en onlangs ook *Buys* van Willem Anker, heeft te maken met de zusterrelatie van Afrikaans en Nederlands. Vertalers, redacteurs en uitgevers in de Lage Landen volgen literaire ontwikkelingen aan de zuidpunt van Afrika al langer op de voet. Podium in Amsterdam spant zich aanzienlijk in om Afrikaanse poëzie bekend te maken in Nederland en België.

Literaire kwaliteit drijft stevast boven. De zesde editie van *Nuwe stemme* toont dat overtuigend aan. De poëzie in Afrikaans bloeit en fonkelt als nooit tevoren. De taal staat in tijden van dekolonisatie, na de stigmatisering door apartheid, met name op universitaire campussen zwaar onder druk. In de Zuid-Afrikaanse academische wereld is zij de dupe van een algehele verengelsing. Ondanks de penibele taalpolitieke situatie zorgen de Afrikaanse letteren vandaag voor gensters. Er broeit wat en de taal is lenig genoeg om alle calamiteiten te trotseren. Het buitenlandse succes van canonieke schrijvers is veelbetekenend, maar er is dus veel méér in de aanbieding dan wat wij als binnenwaartse buitenstaanders bevroeden. Een verzameling als *Nuwe stemme* werpt een licht op de veelzijdigheid en meerstemmigheid van de heden-

daagse Afrikaanse poëzie. Opmerkelijk in het merendeel van de gebundelde gedichten is het gebruik van de parlandotoon, overwegend narratieve teksten waarin hier en daar ironie en vooral maatschappelijke betrokkenheid een rol spelen. De ik-poëzie waarin de belijdenis van een emotie centraal staat, is duidelijk van alle tijden (Yabadaka Shamah, Marcel Spaumer, Elna van Niekerk, Remona Voges en anderen). Mijn aandacht gaat vooral naar de gedichten van Franco Colin en de lyrische prozafragmenten van Jaco van der Merwe bij foto's van Wikus de Wet. De bundel presenteert gedrukte teksten, letters op papier, hoewel in Afrikaans ook een bloeiende slam poetry bestaat. In hoeverre een boekuitgave zoals *Nuwe stemme* voldoende recht doet aan andere hedendaagse tendensen in de Afrikaanse poëzie (orale tradities) kan ik alleen vermoeden. Van de schrijversoptredens in Wellington herinner ik mij overwegend klassieke voordrachten, op de overtuigende en bij het publiek veel bijval oogstende hiphopdichter ("kletsrymer") Churchill Naudé na.

Het pleidooi van PEN Afrikaans verdient in Nederland en Vlaanderen de aandacht van literaire uitgeverijen. Het verdient aanbeveling en het zal zonder meer revelerend zijn voor het lezerspubliek, gebaseerd op zes voorliggende *Nuwe stemme* een tweetalige bloemlezing samen te stellen met deze nieuwe dichtersgeluiden. Fondsen die nu beschikbaar zijn, dragen ertoe bij dat het zelfs lucratief wordt om voortaan Afrikaanstalige dichters onder de aandacht van een Nederlandstalig publiek te

brenge. Er kan worden nagedacht over de organisatie van een dichtertournee in de Lage Landen. De jaarlijkse Week van de Afrikaanse roman kan zich voortaan misschien toeleggen op poëzie.

De nieuwe subsidieregeling maakt het kortom aantrekkelijk voor uitgevers de jongste dichterslichting een forum te geven. *Nuwe stemme* toont aan dat zich in het Afrikaans, in al haar mengvormen, al jarenlang schitterende parels vertonen. Schrijvers die in de bloemlezing hun visitekaartje afleveren, breken de volgende jaren door met een bundel. Het is deze literaire meerstemmigheid die buiten Zuid-Afrika gehoor moet vinden. *Nuwe stemme* is helemaal terecht in de woorden van Tafelberg een “opwindende poësiereeks” die onregelmatig in het Afrikaans verschijnt. Alfred Schaffer en ik hebben al eerder opgeroepen dat uitgeverijen en bibliotheken in de Lage Landen de stemmen ontdekken en beluisteren. En binnenkort een publieke tribune geven. Benieuwd welke stemmen tot wasdom komen, hoe de poëzie van deze nieuwelingen zich de komende tijd zal ontwikkelen. *Nuwe stemme* is gebaseerd op een origineel format dat in het Nederlandse taalgebied zijn gelijke niet kent. Bibi Slippers en Charles-Pierre Naudé doen met hun keuze uit vele ingezonden manuscripten, na een open oproep, verrassende stemmen resoneren die laten uitkijken naar wat de volgende jaren het daglicht ziet. Sinds Komrij’s oogst hebben zich in de Afrikaanse poëzie talrijke nieuwe stemmen geopenbaard die ook voor Nederlandse en Vlaamse lezers het ontdekken waard zijn. *Nuwe stemme* biedt een prachtige gelegenheid voor

ontdekkingen. Benieuwd welke van de eenentwintig namen binnenkort met een eigen bundel in de poëziebibliotheek zullen staan en met literaire prijzen worden bekroond.

Een deel van deze tekst verscheen als opiniestuk op de website van het Vlaamse kritische weekblad *Knack Magazine* en is voor deze uitgave aanzienlijk bewerkt. De oorspronkelijke tekst is voorgelegd aan en ook ondertekend door Alfred Schaffer.

Geraadpleegde bron

T’Sjoen, Yves en Alfred Schaffer. “‘Nuwe stemme’ in Afrikaanse poëzie”. *Knack*. 17 juli 2017. www.knack.be/nieuws/wereld/nuwe-stemme-in-afrikaanse-poezie/article-opinion-878783.html.

Yves T’Sjoen

Yves.TSjoen@UGent.be

Universiteit Gent / Universiteit Stellenbosch